

17. Syzonenko N. M. Semantyczna struktura komparatywem za ob'iektem porivniannia (na materialy zbirky novel M. Dochyntsia «Khlіb i shokolad»). *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*. № 4 (335), 2020. S. 76–85.

18. Smushak T. V. Rol ta funktsii porivnian u novelakh Iren Nemyrovsky «Hliadach», «Cherez obstavyny». *Zakarpatski filolohichni studii*. Uzhhorod, 2019. Vyp. 11 (T. 2). S. 128–131.

19. SUM. Bilodid I. K. (Red.). *Slovnyk ukrainskoi movy: V 11 t. (1970-1981)*. Kyiv : Naukova dumka, t. 1, 1970; t. 2, 1971; t. 4, 1973; t. 10, 1979.

Баган Мирослава Петрівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології Київського національного лінгвістичного університету (Україна).

Myroslava Bahan, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Ukrainian Philology, Kyiv National Linguistic University (Ukraine).

Заскалета Валентина Петрівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології Київського національного лінгвістичного університету (Україна).

Valentyna Zaskaleta, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Ukrainian Philology, Kyiv National Linguistic University (Ukraine).

Стаття надійшла: 13.04.2023

Статтю прийнято до друку: 20.04.2023

УДК 81' 367.634

DOI 10.31652/2521-1307-2022-36-40-53

СТИЛЬОВІ ВЛАСТИВОСТІ УПОТУЖНЕННЯ ОЗНАКИ «ОДНОРІДНІСТЬ» У СТРУКТУРІ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Інна Завальнюк

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Україна, м. Вінниця, вул. Острозького, 32

e-mail: zavalniukinna@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3993-9555

Ніна Іваницька

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Україна, м. Вінниця, вул. Острозького, 32

e-mail: pyasta4@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1002-9731

Стаття присвячена викладу матеріалу, що засвідчує реалізацію ознаки «однорідність» у значеннєвих варіантах синтаксичної категорії «член речення» в аспектах

структурно-комунікативної та комунікативно-прагматичної зорієнтованості. Водночас зміст статті та її висновкові частини демонструють, як закладений у сукупності ознак, об'єднаних «однорідністю», феномен «однорідність» знаходить відтворення в конкретних творах, жанрових різновидах та стилях, тобто як ця ознака виявляє здатність своєрідного употужнення за умови визначення її якісно-кількісних показників.

Ключові слова: ознака «однорідність», категорія «член речення», значеннєвий варіант категорії «член речення», параметр (показник) стилю, употужнення ознаки «однорідність».

STYLE PROPERTIES OF STRENGTHENING THE FEATURE OF «HOMOGENITY» IN THE STRUCTURE OF THE SIMPLE SENTENCE IN MODERN UKRAINIAN LITERARY LANGUAGE

Inna Zavalniuk

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubumskyi State Pedagogical University
32, Osrizkoho St, Vinnitsia, Ukraine
e-mail: zavalniukinna@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3993-9555

Nina Ivanytska

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubumskyi State Pedagogical University
32, Osrizkoho St, Vinnitsia, Ukraine
e-mail: pyasta4@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1002-9731

Introduction. *The article presents the material that certifies the implementation of the feature «homogeneity» in the meaning variants of the syntactic category «part of a sentence» in terms of structural-communicative and communicative-pragmatic linguistics. At the same time, the content of the article and its concluding parts show how the phenomenon of «homogeneity», embedded in a set of features united by «homogeneity», finds reproduction in specific works, genre varieties and styles, that is, how this feature reveals the ability of a kind of empowerment, provided that it is marked qualitatively -quantitative indicators.*

Purpose. *The purpose of the article is to present the research findings, which prove the continuation of the study of problematic issues related to the category «part of a sentence».*

Methods. *Traditional methods of linguistic analysis and partly quantitative methods were used.*

Results. *The study, the results of which are presented in the article, shows the possibility of using the «empowerment» criterion in its qualitative-quantitative manifestations of the homogeneity of the meaning variants of the «part of a sentence» category.*

Originality. *The originality consists in the use of the sign «homogeneity», based on specific qualitative and quantitative indicators (parity, triplicity, multiplicity) of the semantic variants of the «part of a sentence» category used in sentences.*

Conclusion. *Homogeneity as a syntactic feature distinguishes a two-syllabic sentence in its stylistic varieties: from a maximum in an artistic style to a minimum in a scientific one. The hierarchy of manifestation of the sign of «empowerment» consists of: predicates (triple and plenary use); main semantic variant of a monosyllabic sentence (triplicity), subject (triplicity). The*

«triplicity» indicator can be interpreted as a parameter of the artistic style of the Ukrainian language.

Keywords: feature «homogeneity», category «part of a sentence», meaning variant of the category «part of a sentence», parameter (indicator) of style, strengthening of the feature «homogeneity».

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних реаліях інтенсивної розбудови України, коли особливого значення набуває проблема формування світогляду та ролі молодого покоління, відбувається не стільки використання, скільки неабияке переосмислення, переакцентація усталених відносних наукових постулатів, метамовних назв, лінгвістичних термінів тощо. Теорія граматичної однорідності в аспекті її вивчення й представлення в публікаціях українських науковців є доволі традиційною. Елементи цієї теорії в її динаміці фрагментарно представлені в працях: Л. Булаховського, В. Ващенка, І. Вихованця, К. Городенської, А. Грищенка, І. Дацюка, П. Дудика, А. Горпинича, Н. Гуйванюк, І. Завальнюк, Н. Іваницької, М. Каранської, А. Кващука, Г. Козачук, Б. Кулика, І. Кучеренка, В. Лободи, М. Плющ, Л. Прокопчук, І. Слинька, І. Чередниченка, Н. Шкурятяни, К. Шульжука та ін.

Узагальнюючи напрацювання науковців у сфері вивчення й кваліфікації однорідності, робимо висновок, що це синтаксичне явище вчені потрактовують на підставі спільності синтаксичних відношень з одним із значенневих варіантів категорії «член речення», поєднання їх сурядним зв'язком та спільності синтаксичної позиції в реченневій структурі.

Мета і завдання статті. Мета статті – подати висновки дослідження, які засвідчують продовження вивчення проблемних питань, пов'язаних із категорією «член речення». Поставлено такі **завдання:**

а) проаналізувати вміщені в словниках дефініції ознаки «однорідність» та використання її в сучасній теоретичній граматиці й лінгводидактиці;

б) схарактеризувати специфіку вияву ознаки «однорідність» у значенневих варіантах категорії «член речення» як елемента їхнього употужнення в конкретних реченневих структурах сучасної української літературної мови;

в) орієнтуючись на елементарні кількісні показники, узагальнені «парністю», «потрійністю», «багаторазовістю», показати можливість ознаки «однорідність» виступати одним із параметрів стилю чи авторського мовлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наше дослідження й отримані результати є невід'ємною частиною кафедральної наукової теми «Дослідження мовної картини світу українців у її індивідуальному, регіональному та загальнонаціональному виявах». У викладі матеріалу проведеного аналізу дотримуємося розумної кореляції традиційних та оновлених наукових постулатів у вивченні й інтерпретації наукових одиниць теоретичного синтаксису сучасної української літературної мови. Уведені словоназви *употужнення, попарність, потрійність, багаторазовість* використовуємо для викладу змісту в плані упорядкування висновкових частин роботи. Використані в аналізі й у змісті статті критерії та показники вияву ознак употужнення однорідності орієнтуємо на два стилі: художній та науковий.

Оскільки домінувальні акценти в дослідженні поставлено на однорідності й дотичному понятті «употужнення», обмежуємо статтю описом цих словоназв. Зазначимо, що терміноназва «однорідність» виявляє досить високий показник абсолютної й відносної частот за критерієм «найчастотніших слів наукового стилю сучасної української літературної

мови: *однорідність/однорідний* / абс. ч. – 34, відп. ч. – 0,0104 [1, с. 95]. Ознака «*однорідність*» («*однорідний*») об'єднує словоназви «*гомогенність*»/«*гомогенний*» [від гр. *homogenes* – одного роду, однорідний (за складом, походженням, властивостями і т. ін.); протил. *гетерогенний* [22, с. 197]. На основі тієї самої семи подані визначення в інших словниках, у яких виокремлена основна ознака номінацій: *однорідний* – який належить до того самого роду, розряду, характеризується однаковими рисами, ознаками [20, с. 440]. Домінувальна сема «однорідності» об'єднує синонімічні словоназви: *однорідний, однотипний, однаковий, тотожний, подібний* [22, с. 676]. Інтерпретаційна частина словоназви «*однорідний*» зорієнтована на семну визначеність тотожності рис чи ознак. Водночас автори послуговуються прикметниковими словоназвами «*однаковий*», «*однотипний*» як ознаками, властивими порівнюваним чи зіставляваним предметним субстанціям, включаючи й лінгвістичну термінальну назву «*однорідні члени речення*» [20, с. 441]. Словоназва «*однотипний*» інтерпретоване як «*того самого типу: однотипний державний устрій; однотипні помилки*» [22, с. 677], а «*однаковий*» – як властивість субстанції, яка «нічим не відрізняється від інших: *Однакові долі*» [22, с. 675]. Подібними ознаками семної визначеності наділена також словоназва «*тотожний*»: 1. Такий самий, однаковий, цілком подібний із чим-н., схожий один на одного: *Тотожний з іншими погляд, Тотожний вислів*. 2. Який відповідає кому-, чому-н. Суттєва відмінність в інтерпретації (при збереженні з вище зазначеними назвами ознаки «однаковий») словоназви «*тотожний*» полягає в акцентах на її синсемантизмі у виділенні при цьому можливих форм морфологічних експлікаторів синсемантизму [22, с. 1162].

Незважаючи на нерідко виявлені елементи розуміння, трактування й практичного використання понять, пов'язаних із однорідністю, у науковій та науково-довідковій літературі, є всі підстави використання поняття й термінальну назву «*однорідність*» як дієвого чинника в практиці аналізу сутнісних характеристик стильових та авторських ознак мовлення у вирішенні завдань, передбачених метою нашого дослідження.

Як уже зазначалося, ознаку «*однорідність*» розглядаємо в ракурсі вияву її можливостей *употужнення* в структурі речення, його основних значенневих варіантів категорії «член речення», посилаючись на наявність відповідних сем у словах, уведених до складу найчастотніших у науковому стилі сучасної української мови (*потужний* – абс. ч. – 20, відн. ч. – 0,0061; *потужність* – абс. ч. – 40, відн. ч. – 0,0135) [1, с. 99].

Невід'ємною частиною теорії однорідності, зокрема в площині *употужнення* цієї ознаки значенневими варіантами категорії «член речення», є також їхнє формальне вираження, обсяг, структура. Відомо, що центрують формально-виражальні структури кожного значенневого варіанта категорії «член речення», його основні словоназви. Усе ж мовленнєва стихія виявляє своє багатство в різних ускладненнях основних словоназв, що засвідчують, окрім усього іншого, *употужнювальні* ознаки елементів однорідності особливо в художньому стилі сучасної української літературної мови: *Захоплено дивимось на свою чудодійницю, на її дивовижно **вмілі, рухливі, такі ловкенькі** пальці* (3, с. 130). – *потрійні* означення (*вмілі, рухливі, ловкенькі*) ускладнюють словоназви: *дивовижно, такі; ...він дивився на мене з якоюсь тихою цікавістю і розумінням* (19, с. 11). – одну з попарних однорідних обставин (*з цікавістю*) ускладнюють словоназви *якоюсь, тихою*. Нерідко в таких і подібних синтаксичних утвореннях з однорідністю неабияку роль відіграють частки, підсилюючи закладений у повнозначній словоназві зміст у ролі значенневого варіанта категорії «член речення». Наприклад: *Ми **пройшлися** кількома магазинами, **перепинили** кількох жінок у домашньому одязі, **навіть підійшли** до електрички, що рушила* (6, с. 49).

Багатопроблемність, дискусійність та невизначеність великої кількості питань, поставлених у завданнях дослідження, зобов'язує бодай коротко назвати випадки, які обмежують ознаку «однорідність». Отже, уважаємо позбавленими ознаки «однорідність»: а) семантично віддалені одиниці, наприклад: *Ясним зеленим пухом вкрилося верbove гілля*. (4, с. 19); *У вишневому цвіті тонуть біленькі вдовині хатки*. (3, с. 215); *Роман-степовий знає таємну бджолину мову* (3, с. 76); б) структури, подвійне об'єднання елементів яких відповідає однослівному морфологічному вираженню денотата: *А клямка у мене перед носом стриб-стриб, клац-клац, а сніг у щілині пщак-пщак* (15, с. 44); *Майстер як засміється та головою кив-кив* (15, с. 37); в) структури, у яких наявне повторення лише частини повної структури значеннєвого варіанта категорії «член речення», наприклад: *Він так писати не вмів і не хотів* (15, с. 4).

Дещо віддаленими від однорідних є також одиниці в межах конкретного значеннєвого варіанта категорії «член речення». Наприклад: *Але то було вже іншого разу, в неї вдома...* (7, с. 237) – (*іншого разу* – обставина часу, *в неї вдома* – обставина місця).

Аналіз ознак однорідності в плані употужнення однорідних значеннєвих варіантів категорії «член речення», вияву їхніх якісно-кількісних характеристик супроводжувався також поділом однорідних одиниць на морфологізовані й неморфологізовані форми вираження. Наприклад: морфологізований додаток – це додаток, виражений формами непрямих відмінків іменника чи субстантивованої словоназви предметного денотата; морфологізоване означення – це означення, виражене прикметниковими, дієприкметниковими, займенниковими формами; морфологізована обставина – це обставина, виражена прислівниковою формою адвербіального денотата і под. Кожен із різновидів неморфологізованих однорідних значеннєвих варіантів категорії «член речення» виражається нетиповою для нього формою, наприклад: додаток – інфінітивом; означення – іменником у непрямому відмінку; обставина – формою іменника в непрямому відмінку з прийменником чи без нього.

Виділена в статті словоназва «употужнення», синтагматично доповнена обов'язково залежною іменниковою назвою «ознака» в родовому відмінку, від дієслова «употужнювати (впотужнювати)», супроводжує сема «робити що-н. потужним, потужнішим» [22, с. 1201]. Отже, йдеться про ознаку «однорідність» як її семне употужнення, що узагальнено спроектоване на відтворення цього постулату в різностильових виявах речення сучасного українського дискурсу. У викладі змісту статті ми оперуємо також термінами «критерій» та «показник», коли йдеться про підставу чи свідчення ознаки, кількісні дані аналізованих одиниць, зокрема значеннєвих варіантів категорії «член речення» (підмета, присудка, означення, додатка, обставини) [3, с. 838].

Звісно, ознаку «однорідність» можна досліджувати в багатьох аспектах залежно від вибору самого напряму аналізу й відповідного підпорядкування йому методів, прийомів аналізу та понятійно-термінологічного апарату. Ми зробили спробу дослідити вияв цієї ознаки в значеннєвих варіантах категорії «член речення» як елементів, що виявляють употужнення однорідності в реченнєвих структурах простого речення сучасного українського дискурсу. Подаємо результати аналізу значеннєвих варіантів категорії «член речення»: підмета, присудка, головного члена односкладного (безособового) речення, означення, додатка, обставини.

Зібраний і проаналізований матеріал нашого дослідження засвідчив значну кількісну перевагу речень двоскладної будови порівняно з односкладними, як і перевагу однорідності

в значеннєвих варіантах головних компонентів двоскладного речення (підметі й присудку) над одним головним компонентом речення односкладної будови.

Подаємо коротку інформацію про вияв ознаки «однорідність» у підметі – як «головному члені речення, що означає предмет дії, стану, властивості або якості, виражених присудком» [3, с. 774]. Уведені в статтю приклади ілюструють однорідні підмети в структурі речень із різними присудками, як і вияви ознаки «однорідність», що найчастіше вміщують реченнєві структури з препозитивним уживанням у них присудків. Наприклад: *Одного разу до нас прилетіли голуб і голубка* (9, с. 130); *А на вулиці починався рух бігли дівчата, молодиці, дітки* (6, с. 99); *Яка то сила – розум тямущий та людська невсипущість* (3, с. 78); *Його найбільше цікавили нервова система людини і робота людського мозку* (1, с. 96); *Часом Десна розливалась так пишно, що у воді потопали не тільки ліси і сінокоси* (5, с. 174); *У хаті край села жили чоловік і жінка* (9, с. 72).

Ознака «потрійність» употужнює однорідні вираження значеннєвого варіанта категорії «член речення» – підмета. Водночас ця ознака характеризує художній стиль мовлення: *Сплять вже притихлі вулики, місяць і соняхів ліс* (2, с. 253); *Старі листи, конверти і світлини – мого життя невідболілий шмат...* (2, с. 120); *Сплять берізки, клени і осики, сплять тополі, верби й берестки* (8, с. 546). За ознакою «кількість» друге місце посідають попарні підметові структури, у яких основне вираження найчастіше супроводжують додаткові словоназви на зразок: *Річка ввійде в береги, і протягом усього літа в її спокійній течії вгадуватимуться якась задума, спомин якийсь* (4, с. 18).

Найбільшу силу употужнення ознаки «однорідність» виявляють реченнєві структури двоскладної будови (двоскладні речення) з присудком як «одним із двох головних членів двоскладного речення, що означає дію або стан предмета, вираженого підметом: предикат» [17, с. 617]. Ознака «однорідність» охоплює всі групи присудкових структур, як і складників у межах виражальних можливостей цих груп.

Так, однорідними в українській мові найчастіше бувають прості присудки: *І блідий місяць на ту пору із хмари де-де виглядав, неначе човен в синім морі то виринав, то потопав* (11, с. 7); *Ревли по шляхах грузовики без кінця й краю, везли утікачів* (5, с. 7); *Марія Федорівна підійшла до вікна і відчинила його широко* (7, с. 139); *Нестерпні довгі поневіряння на чужих дорогах доводили її не раз до каламутного відчаю, провалювали в болото отупілої байдужості і бажання вмерти* (5, с. 70); *Як сумував я за тобою, як снів про димні небеса!...* (8, с. 366); *Синіми лавами хвилі летіли й тихо лягали до ніг* (8, с. 369).

Такі однорідні присудки нерідко «насичують» реченнєві структури, незалежно від поєднаних засобів (безсполучникових чи сполучникових), як і їхньої семантичної природи. Наприклад: *І споконвіку тут існує народ, що за свободу б'ється і не вмирає під шаблями, а трудиться, росте, сміється* (2, с. 25); *Однаке все починається з балок, де ми, порозбігавшись, граємось, б'ємось, плачемо і миримось* (3, с. 56); *І раптом повітря докола якось наче сіпнулося, шарпнулося, роздалося вищир, утворюючи невидимий, але такий відчутний вир-пустку* (4, с. 26).

За частотністю вживання друге місце після простих присудків посідають складені. Ознака «однорідність» як своєрідна узагальнювальна сема досить рельєфно виявляє себе в різновидах складеного присудка, зокрема в призив'язкових елементах складеного іменного присудка, наприклад: *Як я можу розбити свою мрію, коли мрія – не камінь, не скло...* (8, с. 537); *Кінь був гінкий, довгоногий* (12, с. 41); *Дівчина роботу закінчила. Очі в неї сині і ясні* (8, с. 490); *Мова кожного народу неповторна і своя* (2, с. 135); *Ніхто вже сумніву не має: ми – українці, вільні люди* (2, с. 25).

Беручи до уваги основний акцент нашого дослідження, концентрований на однорідності, ми значно обмежили теорію й ілюстративний матеріал щодо головного компонента односкладного речення, який виступає єдиним компонентом граматичної основи речень односкладної будови. Водночас урахована неабияка дискусійність поглядів науковців, складність аналізу та металінгвальна невизначеність дефінітивного плану. Тому в статті подаємо приклади-ілюстрації головного компонента і значеннєвих варіантів, залежних від головного, лише структурами безособових речень із наявними в них елементами однорідності. Отже, ознаку «однорідність» розглядаємо лише в односкладних т.зв. «прислівникових реченнях, що являють собою конструкції зі складеним головним членом, вираженим предикативними прислівниками (словами категорії стану) у поєднанні з дієсловами чи без них. Характерно, що ознакою «однорідність» володіють саме синтагматично залежні словоформи (інфінітиви): *«Яка ти розкішна, земле, – думала Маланка. – **Весело засівати тебе хлібом, прикрашити зелом, завітчати квітами**»* (6, с. 99); *А щоб збудить хиренну волю, **треба миром, громадою обух сталить, та добре вигострить сокиру – та й заходитьсь вже будить*** (11, с. 166). Лише в поодиноких випадках ознаку «однорідність» виявляють перші чи єдині складники таких компонентів, наприклад: *У небі так **ясно і чисто*** (8, с. 544); *Від середини вересня як **задощило, то вже зо два місяці не було ні тепла, ні сонця*** (12, с. 360).

Граматичну основу двоскладної та односкладної структури речення поширюють обов'язково й факультативно залежні від основи значеннєві варіанти категорії «член речення», традиційно узагальнені ознакою «другорядність». До таких значеннєвих варіантів (формально-граматичних компонентів) поширеного речення належать: *означення, додаток та обставина*.

Подаємо їхній опис, орієнтований на виявлення в реченнєвих структурах ознак употужнення однорідності кожного з варіантів.

Аналіз усього зібраного нами матеріалу засвідчив, з одного боку, найбільшу кількісну перевагу означень у межах другорядних однорідних структур, а з іншого – зосередження ознаки «употужнення» на попарному вживанні означень у текстах художнього стилю (переваживши приблизно в 3 рази): *Я в даль **голубу, непреложну** сивин моїх муку несу* (13, с. 540); *Цілюю руки **теплі і натружені**, що сто віків трималися землі* (2, с. 34); *Усі народи йдуть від Бога до його веління. Коли приступить час **прозріння й каяття**, розкриється всім **Дерево життя*** (2, с. 279); *Чи вмілість **читати і писати** – се освіта?* (16, с. 100).

Виділяється в плані употужнення другорядний значеннєвий варіант категорії «член речення» – додаток (морфологізований та неморфологізований) за всіма показниками (попарність, потрійність, багаторазовість) у художньому стилі. Наприклад: *Віддаленим наслідком цих подій можна вважати те **змішане почуття вини й сорому, що відтоді незмінно заповонило Дарку*** (7, с. 230) – (додатки: *вини, сорому*); *І **жах, і кров, і смерть, і відчай, і клекіт хижої орди маленький сірий чоловічок накоїв чорної біди*** (2, с. 10) – (додатки: *жах, кров, смерть, відчай, клекіт*); *З нього можна було писати **лицарів, богів, апостолів, великих учених чи сіятелів, – він годився на все*** (5, с. 169) – (додатки: *лицарів, богів, апостолів, учених, сіятелів*). Употужненню різних груп однорідних додатків сприяє їхня обов'язкова залежність від компонентів, виражених синсемантичними словоназвами денотатів.

Употужнюють художній стиль української мови обставинні компоненти з попарним уживанням їхніх морфологізованих та неморфологізованих форм на зразок: *...той **щебет пташиний наче злітав рясними бризками догори, в безмежжя неба*** (4, с. 16) – (обставини:

догори, в безмежжя неба); Під сосною, на теплому твердому піску, змішаному з падалишиною глицею, лежить Тимоха... (15, с. 49) – (обставини: *під сосною, на піску*). Потрійність морфологізованих та неморфологізованих однорідних структур типово властива обставинам часу. Наприклад: *...буду говорити до вас так, як говорю щодня, щовечора в своїх самотніх думках отсе вже десять літ* (16, с. 129) – (обставини часу: *щодня, щовечора, десять літ*).

Для загальних висновків, передбачених метою й завданнями дослідження, окремо виділяємо опис употужнення ознак однорідності в реченневих структурах наукового стилю. У науковому стилі сучасної української літературної мови однорідність як ознаку употужнення виявляють найчастіше парні однорідні одиниці, коли йдеться про дефінування наукових понять, рідше – потрійно вживані номінації в структурах різних значенневих варіантів категорії «член речення». Наприклад: *Простір і час взаємодоповнюють одне одного* (12, с. 276); *Людина, як відомо, вступає в різноманітні відношення зі світом. Вона пізнає, оцінює і практично перетворює його* (12, с. 331); *Філософський світогляд заснований на розумі, тобто він передбачає аргументацію, сумніви, дискусії* (12, с. 17). Усе ж і в науковому стилі спостережено поодинокі випадки функціонування більше як трьох одиниць однорідності, які зазвичай становлять семантично розширені структури. Наприклад: *Підготовка менеджерів у сучасних умовах повинна здійснюватись відповідно до вимог інформаційного суспільства, ефективного використання усіх ресурсів, інформаційно-технологічного прогресу сьогоденних і майбутніх потреб ринку робочої сили* (11, с. 155).

У критерійному вимірі употужнення в межах однорідних другорядних компонентів вартує показник потрійності та багаторазовості стосовно різних значенневих варіантів у конкретному реченні, що є характерним також для художнього стилю. Наприклад: *Неспокій, рух і боротьбу я бачив скрізь – в дубовій вербовій корі, в старих пеньках і у дуплах, в болотній воді, на поколупаних стінах* (5, с. 166) – (додатки: *неспокій, рух, боротьбу*; обставини: *в корі, в пеньках, у дуплах, у воді, на стінах*).

Заслуговує на увагу у сфері однорідності й таке явище, як порушення основних законів і правил утворення й функціонування однорідних структур і утворення трансформованих величин, які за кількісними вимірами посідають неабияке місце в мовному дискурсі українців. Наприклад, роками апробовані й регулярно використовувані в царині конкретної науки, необхідні для розкриття її сутності постають найчастіше вживані двослівні номінації, що з однорідних майже трансформувалися в терміноназви. Узяти хоча б за приклад назву «*зміст і форма*», яка посідає найвищий рейтинг щодо абсолютності / відносності показників у подібних парах словоназв (зміст – абс. ч. – 277, відп. ч. – 0,847; форма – абс. ч. – 583, відп. ч. – 0,1784) [2, с. 88, 108]. Ця назва наскрізно пронизує металінгвальний виклад матеріалів наукового стилю, уживаючись у структурі різних речень, як і у вираженні різних значенневих варіантів синтаксичної категорії «член речення»: *Можна виділити декілька фаз розвитку змісту і форм виховання молодого покоління* (11, с. 19); *Основним параметром альтернативної вищої медичної освіти виступає інноваційний характер змісту та форм навчання ...* (11, с. 6); *Зміст і форма в підготовці майбутніх менеджерів аграрного виробництва є концептуально важливим підґрунтям у формуванні їхньої інформаційної компетентності* (8, с. 42).

Орієнтуючись, як і в наведеному вище прикладі, на кількісне вживання двослівних поєднань однорідності, як і на їхній «рейтинг» у складі високочастотних слів наукового стилю сучасної української літературної мови, можна навести чимало подібних прикладів, як-от: *теорія та методика, методи та засоби, традиція та інноватика, розробка та*

впровадження, цілеспрямованість та мотивація, уміння та навички, теорія та практика, наука та виробництво і т. д. Аналізуючи попарне вживання однорідних елементів у різностильових текстах сучасного українського дискурсу, не можна залишити поза увагою й термінологічну трансформацію цього явища. Суть цього процесу полягає в тому, що однослівні терміноназви «порівнюються» зі, здавалося б, віддаленими на осі однорідності терміноназвами, вступаючи в попарне вживання, властиве однорідним одиницям. Наприклад: *природа і техніка, культура і техніка, людина і техніка, мистецтво і техніка; економіка і людина; економіка і прогрес, економіка й бізнес, економіка і творчість, економіка й екологія* та ін. (12, с. 526, 542).

Мовленнєву і мовну основи подвійних уживань у сфері однорідності забезпечують, окрім усього іншого, антонімічні структури в наукових текстах, що набувають термінологічного статусу. Наприклад: *раціоналізм / ірраціоналізм, матеріалізм / ідеологія, емпіризм / раціоналізм, традиція / сучасність, теорія / практика, природне / штучне, об'єктивне / відносне, чуттєве / раціональне* і т. д. Недаремно в нещодавніх працях із філософії, як і з філології, учені зосереджують увагу на «перетворенні» принципів суб'єктно-об'єктної взаємодії, переосмисленні сутнісних ознак індивідуалістичного й суспільного з позицій сучасності (12, с. 31–33).

Аналіз великої кількості речень різної структури показує, що в українській мові ознаку «однорідність» у її якісно-кількісних характеристиках навряд чи можна відокремити від структури речення загалом, оскільки в тому самому реченні можуть бути найрізніші її вияви стосовно конкретних значеннєвих варіантів категорії «член речення». Наводимо приклад лише одного речення з творів О. Гончара: *Бачимо красунь наших слобідських, розпалених, розшарілих, що тільки й ждуть чийогось доторку, знаку, ждуть тієї хвили, коли можна нарешті відбитись від гурту і йти в найдальші садки ночі, в леваду, в балки, щоб там слухати солодкі слова юнацьких освідчень, пити хміль кохання, жажку його тайну* (3, с. 97).

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Проведений аналіз реченнєвих структур із однорідністю в плані реалізації поставлених завдань дозволяє зробити такі висновки:

- однорідність як синтаксична ознака вирізняє двоскладне речення з-поміж усієї сукупності простих речень. Цю ознаку варіюють стильові різновиди текстів: від максимуму в художньому стилі – до мінімуму в науковому;

- комунікативно-прагматична спрямованість речень з однорідністю з ознакою їхнього употужнення в досліджуваних текстах простежується в частотах однорідних значеннєвих варіантів категорії «член речення» в плані надання їм стилістичної виразності, динаміки оповіді чи відтворення послідовності розгортання подій. Таку специфіку ознаки «однорідність» підтверджують кількісні показники.

Ієрархію вияву ознаки «употужнення» за кількісними показниками засвідчують значеннєві варіанти категорії «член речення», що утворюють граматичні центри відповідних речень, у такій послідовності: а) присудок (потрійне та попарне вживання різних за будовою присудкових одиниць); б) потрійне вживання головного значеннєвого варіанта односкладного речення, зокрема в безособовому реченні; в) потрійне вживання підметів у реченнях двоскладної будови;

- показники «потрійність» у системі інших показників посідає особливе місце в дослідженні ознак употужнення. Цей показник настільки масштабно виявляє себе в різних синтаксичних утвореннях (у простих і складних реченнях, конструкціях, які поширюють і

ускладнюють структурні типи речень, в аналізованій нами системі різних значеннєвих варіантів категорії «член речення» та ін.), що може бути потрактований як один із параметрів художнього стилю сучасної української літературної мови.

Отримані результати можна вважати проміжним етапом дослідження синтаксичних постулатів теоретичної граматики та стилістики української мови. Заявлений аспект аналізу, на нашу думку, є досить оригінальним і перспективним у підготовці висококваліфікованих фахівців-філологів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богатко В. В., Завальнюк І. Я. Специфіка вдосконалення мовної та мовленнєвої компетентностей на заняттях із дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»: практичний аспект. *European vector of psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and the Republic of Poland: Collective monograph. Volume 2.* Sandomierz: Izdawnictwo «Baltija Publishing», 2018. Р. 29–48.
2. Бук С. 3000 найчастотніших слів наукового стилю сучасної української мови. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 192 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
4. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підруч. для студ. філолог. факульт. вузів. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
5. Городенська К. Г. Деривація синтаксичних одиниць: монографія. Київ : Наук. думка, 1991. 192 с.
6. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови: підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
7. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку XXI століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти: монографія. Вінниця : Нова книга, 2009. 400 с.
8. Завальнюк І., Іваницька Н. Семантична єдність повнозначних словоназв: категорійний статус та лінгвальні ознаки складових. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серіяб Філологія (мовознавство): збірник наукових праць / гол. ред. Є. Б. Барань.* Вінниця : ТОВ «фірма Планер», 2022. Вип. 34. С. 9–23.
9. Завальнюк І. Я., Іваницька Н. Л. Сема та її варіанти в ієрархії номінацій синонімічних рядів українських словоназв денотатів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського: Серія: Філологія (мовознавство): зб. наук. праць / гол. ред. Є. Б. Барань.* Вінниця : ТОВ «фірма Планер», 2021. Вип. 32. С. 93–109.
10. Іваницька Н. Б. Дієслівні системи української та англійської мов: парадигматика і синтагматика: монографія. Вінниця : СПД Главацька, 2011. 636 с.
11. Іваницька Н. Взаємодія компонентів у параметрії категорійних значень обставини як другорядного члена речення: теоретичний та практичний аспекти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: Серія: Філологія (мовознавство): збірник наукових праць / гол. ред. Є. Б. Барань.* Вінниця : ТОВ «фірма Планер», 2020. Вип. 30. С. 54–68.
12. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові: монографія. Київ : Наук. думка, 1986. 133 с.
13. Іваницька Н. Л. Повнозначне слово: теоретичний та лінгводидактичний аспекти: навч. посібник для студентів-філологів. Вінниця : ТОВ «Меркюрі-Поділля», 2014. 248 с.
14. Іваницька Н. Л. Синтагматика українського дієслова і синтаксичний аналітизм монографія. Вінниця, 2012. 180 с.
15. Іваницька Н. Л. Синтаксис простого речення. Складні випадки аналізу: навч.-метод. посібник. Київ : Вища школа, 1989. 63 с.

16. Іваницька Н. Л. Традиція й «оновлене» вчення про синтаксичну модель простого речення. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «філологічні науки» (мовознавство): збірник наукових праць*. Дрогобич, 2017. № 8, том 1.
17. Куньч З. Й. Універсальний словник української мови. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 848 с.
18. Лобода В. В. Однорідність у простому реченні. *Синтаксис словосполучення і простого речення / синтаксичні категорії і зв'язки*. Київ : Наукова думка, 1975.
19. Межов О. Г. Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць: [монографія]. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 464 с.
20. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах. 200 000 слів. 2 том. Вид. друге, виправлене. Укладачі: Василь Яременко, Оксана Сліпушко. Київ : Видавництво «Аконіт», 2008. 226с.
21. Прокопчук Л. В. Синтаксис сучасної української мови (в таблицях і схемах): навчальний посібник. Вінниця : ООО «Планер», 2005. 99 с.
22. Словник української мови / Кер. В. В. Німчук та ін.; відп. ред. В. В. Жайворонок. Київ : ВЦ «Просвіта», 2012. 1320 с.
23. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / За заг. редакцією акад. І. К. Білодіда. Київ : Видавництво «Наукова думка», 1972. 512 с.
24. Українська мова. Енциклопедія. Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголова), М. П. Зяблюк та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 2000. 752 с.
25. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. І. Тодор. Київ: Либідь, 2006. 221 с.
26. Шитик Л. В. Граматична система української мови в аспекті теорії перехідності: навчально-методичний посібник. Черкаси : Вид-во ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2010. 156 с.

ДЖЕРЕЛА

1. Андрухович Софія. Фелікс Австрія [Текст]: роман. Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. 288 с.
2. Антологія сучасної української літератури. Армія. Мова. Віра. Київ; Харків : «Майдан», 2019. 303 с.
3. Гончар О. Т. Твоя зоря: Роман. Київ : Дніпро, 1985. 368 с.
4. Гуцало Є. П. Серпень, спалах любові: Оповідання та повісті / Упоряд. та вст. слово Л. А. Вороніної. Київ : Знання – Прес, 2007. 264 с.
5. Довженко О. П. Зачарована Десна: Кіноповісті, оповідання, щоденник / Худож.-оформлювач А. С. Ленчик. Харків : Фоліо, 2007. 287 с.
6. Жадан Сергій. І мама ховала це у волоссі. Харків : «Фоліо», 2013. 94 с.
7. Забужко Оксана. Тут могла б бути ваша реклама. Збірка. Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля». Харків, 2014. 318 с.
8. Ключко О. В. Професійна підготовка майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій: монографія. Вінниця : Т. П. Барановська, 2018. 350 с.
9. Коцюбинський М. М. Дорогою ціною [Текст]: Оповідання. Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2001. 120 с.
10. Лепкий Б. С. Мотря: Історична повість. Київ : Дніпро, 1992. 464 с.
11. Пайкуш М. А. Інтеграція природничонаукової та професійно-практичної підготовки майбутніх лікарів: теорія і практика: монографія. Львів : Ліга-Прес, 2018. 376 с.
12. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: підручник. Київ : Академвидав, 2007. 592 с. (Альма-матер).
13. Сосюра В. М. Вибрані твори: В 2 т. Київ : Наук. думка, 2000. (Б-ка укр. л-ри. Новітня укр. л-ра). Т. І. Поетичні твори / Вступ ст. В. П. Моренця. 648 с.

14. Сухомлинський В. Всі добрі люди – одна сім'я: збірка творів / Василь Сухомлинський, мал. О. Макієвої. Харків : ВД «Школа», 2012. 160 с. (Серія «Дитячий бестселер»).
15. Тютюнник Григор. Смерть кавалера: Повісті і оповідання / Передм. А.Шевченка. Київ : Махаон-Україна, 2001. 256 с.
16. Франко Іван. Перехресні стежки. Лірика. Харків : Книжковий Клуб «Клуб сімейного Дозвілля», 2010. 365 с.
17. Тарас Шевченко. Кобзар. Київ : «Знання» України. «United Service» ZTD, 1992. 384 с.
18. Тарас Шевченко. Поезії. У двох томах. Том 2. Київ : «Веселка», 1991. 248 с.
19. Шкляр В. В. Залишенець. Чорний Ворон [Текст]. Харків : Книжковий Клуб «Клуб сімейного Дозвілля», 2010. 384 с.

REFERENCES

1. Bohatko V.V., Zavalniuk I.Ya. Spetsyfika vdoskonalennia movnoi ta movlennievoi kompetentnosti na zaniattiakh iz dystsypliny «Ukrainska mova (za profesiinym spriamuvanniam)»: praktychnyi aspekt. *European vector of psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and the Republic of Poland: Collective monograph*. Volume 2. Sandomierrz : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2018. P. 29-48.
3. Buk S. 3000 naichastotnishykh sliv naukovoho styliu suchasnoi ukrainskoi movy. Lviv : LNU imeni Ivana Franka, 2006. 192 s.
3. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / Uklad. i holov. red. V.T.Busel. Kyiv; Irpin : VTF «Perun», 2002. 1440 s.
4. Vykhoanets I.R. Hramatyka ukrainskoi movy. Syntaksys: pidruch. dlia stud.filoloh.fakult. vuziv. Kyiv : Lybid, 1993. 368 s.
5. Horodenska K.H. Deryvatsiia syntaksychnykh odynty: monohrafiia. Kyiv : Nauk. dumka, 1991. 192 s.
6. Dudyk P.S., Prokopchuk L.V. Syntaksys ukrainskoi movy: pidruchnyk. Kyiv : VTs «Akademiia», 2010. 384 s.
7. Zavalniuk I.Ia. Syntaksychni odynty v movi ukrainskoi presy pochatku KhKhI stolittia: funktsionalnyi i prahmalinhvistychnyi aspekty: [monohrafiia]. Vinnytsia: Nova knyha, 2009. 400 s.
8. Zavalniuk I., Ivanytska N.. Semantychna yednist povnoznachnykh slovonazv: katehoriinyi status ta linhvalni oznaky skladovykh. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriiia Filolohiia (movozaivstvo)*: zbirnyk naukovykh prats / hol. red. Ye.B.Baran. Vinnytsia : TOV «firma Planer», 2022. Vyp. 34. S. 9-23.
9. Zavalniuk I.Ya., Ivanytska N.L. Sema ta yii varyanty v iierarkhii nominatsii synonymichnykh riadiv ukrainskykh slovonazv denotativ. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. M.Kotsiubynskoho: Seriiia: Filolohiia (movozaivstvo)*: zb. nauk. prats / hol. red. Ye.B.Baran. Vinnytsia : TOV «firma Planer», 2021. Vyp. 32. S. 93-109.
10. Ivanytska N.B. Diieslivni systemy ukrainskoi ta anhliiskoi mov: paradyhmatyka i syntahmatyka: monohrafiia. Vinnytsia : SPD Hlavatska, 2011. 636 s.
11. Ivanytska N. Vzaiemodiia komponentiv u parametrii katehoriinykh znachen obstavyny yak druhoriadnoho chlena rechennia: teoretychnyi ta praktychnyi aspekty. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho: Seriiia: Filolohiia (movozaivstvo)*: zbirnyk naukovykh prats / hol. red. Ye.B.Baran. Vinnytsia : TOV «firma Planer», 2020. Vyp. 30. S. 54-68.
12. Ivanytska N.L. Dvoskladne rechennia v ukrainskii movi: monohrafiia. Kyiv : Nauk. dumka, 1986. 133 s.
13. Ivanytska N.L. Povnoznachne slovo: teoretychnyi ta linhvodydaktychnyi aspekty: navch. posibnyk dlia studentiv-filolohiv. Vinnytsia : TOV «Merkiuri-Podillia», 2014. 248 s.
14. Ivanytska N.L. Syntahmatyka ukrainskoho diieslova i syntaksychnyi analizym: [monohrafiia]. Vinnytsia, 2012. 180 s.

15. Ivanytska N.L. Syntaksys prostoho rechennia. Skladni vypadky analizu: navch.-metod. posibnyk. Kyiv : Vyshcha shkola, 1989. 63 s.
16. Ivanytska N.L. Tradytiia y «onovlene» vchennia pro syntaksychnu model prostoho rechennia. *Naukovi visnyk Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «filolohichni nauky»* (movoznavstvo): zbirnyk naukovykh prats. Drohobych, 2017. № 8, tom 1.
17. Kunch Z.I. Universalnyi slovnyk ukrainskoi movy. Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan, 2007. 848 s.
18. Loboda V.V. Odnoridnist u prostomu rechenni. *Syntaksys slovospoluchennia i prostoho rechennia / syntaksychni katehorii i zviazky*. Kyiv : Naukova dumka, 1975.
19. Mezhov O.H. Typolohiia minimalnykh semantyko-syntaksychnykh odynts: [monohrafiia]. Lutsk : Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2012. 464 s.
20. Novyi tumachnyi slovnyk ukrainskoi movy u trokh tomakh. 200 000 sliv. 2 tom K.P. Vydannia druhe, vypravlene. Ukladachi: Vasyl Yaremenko, Oksana Slipushko. Kyiv : Vydavnytstvo «Akonit», 2008. 226 s.
21. Prokopchuk L.V. Syntaksys suchasnoi ukrainskoi movy (v tablytsiakh i skhemakh): navchalnyi posibnyk. Vinnytsia : OOO «Planer», 2005. 99 s.
22. Slovnyk ukrainskoi movy / Ker. V.V.Nimchuk ta in. / Vidp. red. V.V.Zhaivoronok. Kyiv : VTs «Prosvita», 2012. 1320 s.
23. Suchasna ukrainska literaturna mova. Syntaksys / Za zah. redaktsiieiu akad. I.K.Bilodida. Kyiv : Vydavnytstvo «Naukova dumka», 1972. 512 s.
24. Ukrainska mova. Entsyklopediia. Redkol.: Rusanivskiy V.M., Taranenko O.O. (spivholova), M.P.Ziabliuk ta in. Kyiv : «Ukr. entsykl.», 2000. 752 s.
25. Ukrainska mova. Korotkyi tumachnyi slovnyk linhvistychnykh terminiv / S.Ia.Iermolenko, S.P.Bybyk, O.I.Todor. Kyiv : Lybid, 2006. 221 s.
26. Shytyk L.V. Hramatychna systema ukrainskoi movy v aspekti teorii perekhidnosti: navchalno-metodychnyi posibnyk. Cherkasy : Vyd-vo ChNU imeni Bohdana Khmelnytskoho, 2010. 156 s.

SOURCES

1. Andrukhovych Sofiia. Feliks Avstriia [Tekst]: roman. Lviv : Vydavnytstvo Staroho Leva, 2020. 288 s.
2. Antolohiia suchasnoi ukrainskoi literatury. Armiia. Mova. Vira. Kyiv; Kharkiv : «Maidan», 2019. 303 s.
3. Honchar O.T. Tvoia zoria: Roman. Kyiv : Dnipro, 1985. 368 s.
4. Hutsalo Ye.P. Serpen, spalakh liubovi: Opovidannia ta povisti / Uporiad. ta vst. Slovo L.A.Voronoi. Kyiv : Znannia – Pres, 2007. 264 s.
5. Dovzhenko O.P. Zacharovana Desna: Kinopovisti, opovidannia, shchodennyk / Khudozh.-oformliuvach A.S.Lenchyk. Kharkiv : Folio, 2007. 287 s.
6. Zhadan Serhii. I mama kholala tse u volossi. Kharkiv : «Folio», 2013. 94 s.
7. Zabuzhko Oksana. Tut mohla b buty vasha reklama. Zbirka. Knyzhkovyi Klub «Klub simeinoho dozvillia». Kharkiv, 2014. 318 s.
8. Klochko O.V. Profesiina pidhotovka maibutnykh menedzheriv aharnoho vyrobnytstva zasobamy suchasnykh informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii: monohrafiia. Vinnytsia : T.P.Baranovska, 2018. 350 s.
9. Kotsiubynskiy M.M. Dorohoiu tsinoiu [Tekst]: Opovidannia. Vinnytsia: DP «Derzhavna kartohrafichna fabryka», 2001. 120 s.
10. Lepkyi B.S. Motria: Istorychna povist. Kyiv : Dnipro, 1992. 464 s.
11. Paikush M.A. Intehratsiia pryrodnychnonaukovoii ta profesiino-praktychnoi pidhotovky maibutnykh likariv: teoriia i praktyka: monohrafiia. Lviv : Liha-Pres, 2018. 376 s.
12. Prychepii Ye.M., Chernii A.M., Chekal L.A. Filosofiia: pidruchnyk. Kyiv : Akademvydav, 2007. 592 s. (Alma-mater).

13. Sosiura V.M. Vybrani tvory: V 2 t. Kyiv : Nauk. dumka, 2000. (В-ка ukr. 1-ry. Novitnia ukr. 1-ra). Т. I. Poetychni tvory / Vstup st. V.P.Morentsia. 648 s.
14. Sukhomlynskyi V. Vsi dobri liudy – odna simia: zbirka tvoriv / Vasyl Sukhomlynskyi, mal. O.Makiievoi. Kharkiv : VD «Shkola», 2012. 160 s. (Serii «Dytiachyi bestseler»).
15. Tiutiunnyk Hryhir. Smert kavallera: Povisti i opovidannia. / Peredm. A.Shevchenka. Kyiv : Makhaon-Ukraina, 2001. 256 s.
16. Franko Ivan. Perekhresni stezhky. Liryka. Vydavnytstvo Klub simeinoho dozvillia. Kharkiv, 2010. 365 s.
17. Taras Shevchenko. Kobzar. Kyiv : «Znannia» Ukrainy. «United Service» ZTD, 1992. 384 s.
18. Taras Shevchenko. Poezii. U dvokh tomakh. Tom 2. Kyiv : «Veselka», 1991. 248 s.
19. Shkliar V.V. Zalyshenets. Chornyi Voron [Tekst]. Kharkiv : Knyzhkovyi Klub «Klub simeinoho Dozvillia», 2010. 384 s.

Завальнюк Інна Яківна, доктор філологічних наук, професор, декан факультету філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна).

Zavalniuk Inna Yakivna, Doctor of Philological Sciences, Professor, the Dean of the Faculty of Philology and Journalism of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine).

Іваницька Ніна Лаврентіївна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна).

Ivanytska Nina Lavrentiivna, Doctor of Philological Sciences, Professor, professor of the Ukrainian language Department of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine).

Стаття надійшла: 28.04.2023

Статтю прийнято до друку: 05.05.2023

УДК 811.161. 2'373:82-1

DOI 10.31652/2521-1307-2022-36-53-61

ЛІНГВОСОФІЯ ЧАСУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ

Лариса Козловська

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Україна, м. Київ, просп. Берестейський, 54/1

e-mail: larysa.kozlovska@kneu.edu.ua

ORCID:0000-0002-0523-9913

У статті досліджено систему лексико-семантичних часопозначень у сучасних поетичних текстах. Розглянуто зреалізовані в авторських текстах засоби вербалізації семантики часу. Визначено домінантні метафоричні моделі «час – людина», «час – простір», «час – природа», у якій виокремлено мікромоделі «час – рослина», «час –